

הלכות פסח סימן תסו

החטה עליה ולהתיר האחרות (עו) *על-ידי קליפה קצת. ואם רוצה יוכל (עו) למכור הכל (עו) לאינו-יהודי. (עו) כמו שנתבאר סימן תמו קע"ף א. אף-על-גב דאין נהגין פן בשאר פערובות חמין. פן נראה לי: **טו** יתנגלת עלויה (עט) שנמצאת בה (פ) חטה (מ) מבקעת בתוך הפסח, (פא) חותך מקום

ג טו בשם הרא"ש
בשם רבי אליעזר
ממין לשם הבה
ז"ל. וה"ל כמב' אחרת
ה"ב

באר היטב

שנמלח עם התנגלת לכל אי מן הדעות שבסעיף זה. ע"ש. ועיי' ס"ק טו. כתב בהשוכח מפר"ם מלוקטין סימן עח: חטה הפגעת עמית פרוב מלוח אסור על החבית דכבוש במקביל, ע"ש. וכתב הס"א: וצ"ל דמיני שהציר עולה על-גביו, ואם אין הציר עולה על-גביו ה"ל דין מליחה, וכן שמעתי שנמצא חטה בחבית דגים שנמלחו לשם פסח וצוה הגאון מוה"ר בנימין אב"ד דק"ק פונזן להשליך אותה שורה לגדר והשאר למכור לא"י. ועיי' א"א: (מ) מבקעת. פשוט הוא לדין הדין כן בנהרבה אע"פ שאינה מבקעת. ט"ז.

מבאר בי"ד סימן טו, ומש"ה מה שפגע בכשר שבתוך הציר וקלפנו והשאר ישקה אותו, או יצוה פ"ש מ"א קפיא דזכור הכל לא"י דהנינו טו שאינו בתוך הציר, דמה שהוא בתוך הציר אסור למכרו פי הוא המין גמור, עכ"ל. והסכים עמו הח"י. ע"ש. ופשוט דכל זה בנהרבה החטה פ"ש"ל ס"ק יח. ע"ש. כתב בהשוכח צמח-צדק סימן ל. דאם נשאר מעט שרר בכלי ונטלו בתוכו מים ונדחתו בו בשר אסור הפליחה בפסח. אע"פ שמים מבטלין פח הפסח. מ"מ אדמחליש לה בלע קצת ויש לו דין חטה

באר הלה

קלה וכו'. עין משנה ברורה. ועין מגן-אברהם שש"מ שנמצאת חטה בחבית דגים שנמלחו לשם פסח, וצוה הגאון מהר"ר בנימין להשליך אותה שורה לגדר והשאר למכור לגרי, ועין בחקרי-משה שכתב על זה: והלא היה די לאסור רק אותו הדג שנמצא החטה עליו וקצה סגה ג"כ פן הפחיתות השקל, עין שם; וטרי, דאפשר שהיה בענין שנפסק אולי נגעה החטה בכל השורה, דאי לא הכי לא סתוקתן אסורה חתוכה לחתיכה ואקרעין פאן נמצא פאן הנה, עד פאן לשוננו. והדברי השו" שכתבת במשנה ברורה, אפילו באופן זה אין לאסור כל השורה: * על-ידי קליפה קצת. עין משנה ברורה והוא בלש לשם פסח נגע חטה בהם.

משנה ברורה

אזתה התיבה פלה¹⁰⁶: (עו) על-ידי קליפה קצת. והנינו (קלה) באפ"ן שיש לספק שפא נגעה החטה גם בתו¹⁰⁷, וכצ"ל בסעיף-קטן עב. ואף אם נדעינן כרדאי שלא נגע אלא באתר מהם ולא נדעינן באיזה נגע, פלו טעונין קליפה, דחמין בפסח לא בטיל ברב, כמו שכתב סימן תמו קע"ף ט¹⁰⁸, ואם נתבשרו בלי קליפה, אוקרת פצ"ב-תתן: (עו) למכור הכל וכו'. עין בא"זה ובה שד"תו דהרמ"א לא קאי רק אשאר חתיכות, אכל אזתה חתיכה שנמצאת עליו החטה אין להתיר למכרה, לדעת הסג"ה לעיל בקע"ף י"א. (קלו) ומשאריו אחרונים משמע, רקאן שהוא רק על-ידי מליחה מקלפנו למכור

אפלו אותה חתיכה, (קלו) ורק שיקלף תחלה מן הכשר במקום למצוה דהוא הדין (קלה) דמטר להשהות שאר חתיכות עד אחר הפסח פיון שאינן אלא ספק נגיעה, וגם אזתה חתיכה יוכל להשהות אותה, רק שבה צריך לקלף מתחלה מקום החטה, ומדברי הפג"א-אברהם משמע דדעתו דדעת הרמ"א דאזתה חתיכה אסורה להשהות; ונראה דבנהרבה ולא נתבקעה יש לספק אדברי הש"י, וכן החקיקה-עקב מסכים לדברי הש"י: (עו) כמו שכתב סימן תמו קע"ף א, ופרושו, דעם מבאר דבבליעת משהו חמין אינו יכול למכור לעצורם אף אסור שפגה דמי חמין. פאן במליחה מקלפנו בזה. ועי. דכל זה המקל הנמ"א בחתיכות האחרות על-ידי קליפה או על-ידי מכירה לעצורם, (קמ) וזקא כשנמצא החטה על בשר מליח בעת המליחה או אחר מליחה ודחה, ומלחו פעם שנית לנהרבה¹⁰⁹ ומצאו החטה על הכשר בלא ציר, אבל אם נמצא החטה בתוך הציר, אז חשיב הכל כמבשול. דבשאר מועט הוי כביש על-ידי ציר¹¹⁰, ואף על מה שזכר בציר יש לאסור וצריך בעור, אבל מה שזכר למעלה מן הציר יצוה כמו שכתב הרמ"א, דבציר אין אומרים ששפיע על מעלה, או שישקעו עד אחר הפסח, וכמו שכתבנו למעלה בדעת הש"י. וכן אם נמצא חטה (קמ"א) מנחת חתיבת של פרוב מלוח, אסור על החבית, דכבוש במקביל; וזקא כשהציר עולה על-גביו¹¹¹, דאם אין הציר עולה על-גביו הוי לה דין מליחה בעלמא ודינו כצ"ל בסעיף-קטן עו ועו. אם נשאר מעט שרר בכלי ונטלו בתוכו מים ונדחתו בהן אחר מליחתו בפסח, דצת החקיקה-עקב דיש להתיר הכשר אף בלא קליפה מעקר הדין, שאף שהמים נאסרו מחמת השכר שנתערב בחובם, מכל מקום הכשר לא בלע כלום ממים הללו צונן, ואף-על-פי שהכשר היה מליח צונן בשעה שהדחתו והפליח הוא כרותם, מכל מקום לא בלע כלום מן המים, לפי המינים שהדחתו בהם מבטלים כח המלח ואין לו כח להכליע המים בכשרו¹¹², אכן מנחת חמרת חמין בפסח יש לקלף מעט הכשר במקום שנגעו בו המים הללו. ונצת הסג"ה אג"ס, דמדינא צריך הכשר קליפה פיון דאית בה פילי, ואפילו לא נמלח הכשר כלל: **טו** (עט) שנמצאת בה וכו'. כתב הסג"ה אג"ס, דרוצה לומר דזקא שנמצאת בחתיכה, דיש לומר שנתחמץ המים שהודחה בו, אבל אם נמצאת על התנגלת, אס"פן אם איחא דהוי בשעת הדחה היה נופל, ועל-כרחי עקשו נפל, ושפן התנגלת הוי כמ"פחות ואינו מחמין: (פ) חטה מבקעת. ולפי דברי הרמ"א לעיל בסעיף ט (קמט) הוא הדין אפילו לא נתבקעה רק בנהרבה, אבל לא בנהרבה אין צריך כלום: (פא) חותך מקום פנפועו וכו'. הנינו, (קמג) כמו שכתב

שער הציון

(קלה) הרמ"א ופרי"מגדים באש"ל-אברהם, וכן מוכח פשוט לדינא דאם דעין שלא נגע, מפרת באכילה אף בלא קליפה, וכן כתב בספר בית-מאיר דאין צריך להשהות באפ"ן זה דיש לחש לשמחת יום-טוב ואפ"ן מה דמשמע מזה שם דהש"י מקמיר בזה וחולק בזה שם עליו, לקאודי פשוט להמציא פשוט וזם הוא מודה באפ"ן זה, אכן סת"א-אדם החמיר לכתחלה לאסור על החתיכות אף דנדעינן כרדאי שלא נגע, ובנראה שדחק פן פשוטות דברי המגן-אברהם במה שכתב בשם הפש"ת-פניטין דאם נתבשרו האחרות בלי קליפה שרי דאינו אלא חטא לקלפן, ואחר-כך כתב: נראה לי דזקא במקום שאין לספק שמא נגע וכו', אכן לדינא יש לסמך להקל בזה משאר גרוזים הנז"ל שכתבתי, וגם אג"ס הפרי"מגדים חתמה על דברי הפג"א-אברהם בזה. עין שם בדבור המתחיל וזהו שכתב דזקא בשאר חתיכות הרמ"א שפגה אף שה"ה שכתבתי י מודה להקל: (קלו) ט"ז והר"י: (קלה) ונהו גם המגן-אברהם הביא בשם חשבות רמ"א דמטר להשהות שאר החתיכות עד אחר הפסח, אלא אפשר דהרמ"א שם בקשונה לא אורי בש"ש ספק נגיעה בחטה על כלם, ומדע, דהא לא הוזכר שם קלל על שאר חתיכות הצריך קליפה, אלא סתם מתחלה דמפרחת לגמרי, ולכן לא הזכיר דין זה רק בשם הש"י, וכתבנו הוא, דמדאורוקא בודאי אינו עובר בכל נראה על הפליחה שנקבל, רק מרובנו בעלמא אסור להשהות אפילו על משהו חמין הנבלע בכשר משום דלמא אחי למיכל מהו, וכמבאר בר"ש סימן תמו בהג"ה, ובענינו דהוא רק ספק בעלמא שמא נגע, הוי ספקא דרבנן, ולכן מטר להשהות אף בלי קליפה, ורק אותה חתיכה שבנודאי נגע צריך קליפה מקום: (קלנו) ט"ז ופא"מ-מ"ד: (קמ) ט"ז ושי"א: (קמ"א) פג"א-אברהם ושי"א: (קמ"ב) אחרונים. ועין לעיל בסעיף י אם נמצא חטה בתנגלת מבשלת: (קמ"ג) הרמ"א:

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תסז

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עז]

וְיִנְיָ אִם נִתְמַיר לְאַסֵּר אוֹתָהּ הִתִּיכָה כְּלָה⁹⁸.

98 ולפי טעם זה, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק לג) שאפילו אם אין בכל החתיכות ששים כנגד החיטה, מ"מ רק החתיכה הנוגעת בחיטה נאסרת. אבל לפי הטעם הראשון, אם אין בהן ששים כנגד החיטה כולן אסורות.

[משנ"ב ס"ק עה]

כְּאִפְּךָ שְׂשֵׁי לְפָסֶק שְׂמָא נְגַעָה הַחֲטָה גַם כְּהִי⁹⁹.

99 ובטעם הדבר שהקלו בספק כתב בביאור הגר"א, שהאיל ומעיקר הדין דבר כחוש אינו נבלע אלא כדי קליפה, אלא משום חומרא בעלמא מהמירים לאסור כולה [אפילו בדבר שלא שייך בו שמוניות], לפיכך כשיש ספק אם האיסור נגע בתרנגולת, אין מחמירים חומרא זו, וכעין זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק לג).

[משנ"ב שם]

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן תמו סְעִיף ס"ט¹⁰⁰.

100 שם כתב השו"ע שחמץ שהתערב בדברים אחרים בפסח והתערובת היא 'יבש ביבש', שיש אומרים שאין הוא בטל, בשם שבתערובת של לח בלחי אין חמץ בטל אלא אסור במשהו, ויש סוברים שאף על פי שבתערובת של לח בלח אינו בטל, בתערובת של יבש ביבש הוא בטל, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק צה) שהאחרונים הסכימו להלכה שאינו בטל.

[משנ"ב ס"ק עו]

אֵין לְהַתִּיר לְמַכְרָה, לְדַעַת הַהַגְוָה לְעִיל כְּסֵעִיף י"א¹⁰¹.

101 שם כתב השו"ע שמוותר למכור לנכרי תרנגולת מבושלת שנמצאה בה חיטה מבוקעת, שאין זה נחשב כנהנה מהחמץ, שהרי אין התרנגולת נמכרת יותר ביוקר מחמת המשהו מהחיטה הבלוע בה, והרמ"א שם כתב שהמנהג שלא למוכרה אלא לשרוף אותה, ודעת הא"ר (כאן ס"ק לה) שלדעת הרמ"א הניל אף אם החיטה נמלחה עם התרנגולת הדין כן שיש לשרוף את התרנגולת. ובטעם החולקים כתב הט"ז (ס"ק כ), שרק בבישול נהגו שלא למוכרה, שכן התרנגולת כולה אסורה באכילה ובהנאה מעיקר הדין, אבל במליחה שרק כדי קליפה אסור מעיקר הדין ושאר התרנגולת אסורה רק משום חומרא בעלמא [וכפי שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק עז)], מותר למכור אותה חוץ מכדי קליפה שבה.

[משנ"ב ס"ק עח]

אִי אֶחָד מְלִיחָה וְהַדְחָה, וּמְלַחֵי פֶּעַם שְׁנֵית לְקַדְרָה¹⁰².

102 מה שכתב "לקדרה", היינו כפי פסק השו"ע (יריד סי' צא ס"ה) שאף בשר שנמלח לשם בישול בקדירה נחשב כמלוח לענין דין 'מליח הרי הוא כרותח', לפי שבמליחה זו אין הוא ראוי לאכילה אלא אם כן מדיחים אותו במים, והרי הוא בכלל 'אינו נאכל מחמת מלחו' שאמרו בגמרא (פסחים ע"ג, א) שגדון כרותח. [נראה טור שם שיש מן הראשונים שסוברים שרק בשר שנמלח לצורך איסון הרי הוא בכלל 'אינו נאכל מחמת מלחו', ויש שסוברים שרק כשנמלח לשם עיבוד ודדומה. וראה רמ"א שם, שכיון שאין אנו בקיאים מה נחשב 'דבר שנמלח לשם קדרה', במקום שאין הפסד מרובה נוהגים לדון כמלוח אפילו בשר שנמלח לשם צלי, אף שאינו מלוח כל כך כנמלח לשם בישול בקדירה].

[משנ"ב שם]

דְּבִשְׁעוֹר מוֹעֵט הָיִי כְּבוֹשׁ עַל־יָדֵי צִיר¹⁰³.

103 היינו בשיעור של 'כדי שיתן על האור וירתיח', וכפי שכתב לעיל (סי' תמו ס"ק מב). וראה מה שכתבנו שם על אופן מדידת שיעור זה.

[משנ"ב שם]

וְדִנְקָא כְּשֶׁהַצִּיר עוֹלָה עַל־גְּבִיר¹⁰⁴.

104 עיין מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (ס"ק צג) בשם החמד משה.

[משנ"ב שם]

וְאֵין לוֹ פֶּת לְהַבְלִיעַ הַמַּיִם בְּכֶשֶׁר¹⁰⁵.

105 ואף לדעת הסוברים בשו"ע לעיל (סי"ב) שצונן אסור בחמץ בפסח, כתב הפמ"ג (א"א סוף ס"ק לג) שהבשר מותר, שכן אף הם לא אסרו בצונן אלא כשהחמץ נשרה בתוך היתר צונן, או שדבר היתר נשרה בתוך חמץ צונן, או שהיתר נשרה יחד עם חמץ בתוך רוטב צונן, אבל כאן שהמים עברו על הבשר דרך העברה בעלמא, לדברי הכל אין הוא נאסר, וכן כתב השו"ע הרב (ס"ח).

ואכן אם הכניסו את הבשר לתוך המים, כתב הפמ"ג (שם) שהרי זה אסור לדעת הסוברים שצונן אסור, ואף לדעת הסוברים שצונן מותר, צידד הפמ"א שהרי זה אסור, עיין שם טעמו.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תְּמוּת תַּחַח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק פא]

דבְּעָלֵי קְלִיפָה עֲלָמָא יֵשׁ לְהַתְמִיד יוֹתֵר¹⁰⁶.

106) כלומר, לגבי חיטה שנמצאה על התרגולת מלוחה, הביא השריע לעיל (ס"ד) שתי דעות, יש סוברים שדי בקליפה כבשאר איסורם, ויש סוברים שאף על פי שבשאר איסורים די בקליפה, בחמץ צריך להעמיק כל סביבותיה, לפי שחמץ אוסר במשהו, ומשהו מהחיטה נבלע מעבר לכדי קליפה ומחפשט בכל סביבותיה, ואילו כאן לגבי חיטה שנמצאה בתרגולת צלירה, כתב השריע רק דעה אחת שיש להעמיק כל סביבות החיטה, היינו משום שהצליה חמורה מהמליחה, ולדעת הכל יש להחמיר ולומר שעל ידי הצליה נבלע משהו מהחיטה מעבר לכדי קליפה.

[משנ"ב שם]

וְאַחֲרָיֶךָ מְסַפֵּעַ הַחֶטֶא מִשְׁוֵהוּ בְּכָל הַתְּרַגְּלוֹת¹⁰⁷.

107) ראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק עג).

[משנ"ב ס"ק פג]

מַה שְׂאֵיִן כֵּן בְּשֵׁאֵר אִסוּרִים¹⁰⁸.

108) כלומר, בשאר איסורים אף כשאין בתרגולת ששים כנגד האיסור, אין הדיפור אוסר את כולה. ובטעם הרבר כתב המג"א (ס"ק לח), שהיפור השיפור אינו גורם שטעם החיטה יתפשט בכל התרגולת, אלא שמשוה מוננה יתפשט בכל התרגולת, ולפיכך בחמץ שאוסר במשהו, אוסר הדיפור את כל התרגולת, אבל בשאר איסורים אין הדיפור אוסר את כל התרגולת.

אולם המגן האלף (ס"ק כג) כתב שלדעת הסוברים שהאיסור מתפשט על ידי היפור השיפור, כל הטעם מתפשט בכל התרגולת, ולא רק משהו ממנו, אלא שבחמץ דראיל והוא איסור חמור [ואוסר אפילו במשהו] החמיר השריע כדעה הסוברת שהיפור גורם להתפשטות הטעם, ולא החמיר כן בשאר איסורים.

[משנ"ב ס"ק פד]

וְהַמְקוֹרֵתִים מְקַל בְּהַקְרָבוֹ¹⁰⁹.

109) ובטעם הרבר ביאר שם (ביאורים ס"ק טז) על פי מה שכתב הש"ך (יריד ס"י קה ס"ק יט) שבאיסור בלוע לא אומרים שהיתר שמן מפטם אותו, ואף כאן טעם החיטה שבלוע בתרגולת הראשונה אינו מתפשט על ידה, וממילא אינו יכול להתפשט לתרגולת אחרת על ידי השיפור. [ואף על פי שהתרגולת הראשונה מפטמת את החיטה, וכפי שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק פא), מימ מה שנבלע בה אינו מתפשט מין שהוא בלוע].

[שעה"צ ס"ק קמו]

דְּאוֹסְתָא אִימָן נָק בְּנֵי קְלִיפָה¹¹⁰.

110) המחצה"ש (ס"ק לו) הוכיח כן ממה שכתב המג"א (שם ס"ק לו, מובא בשעה"צ לעיל ס"י תנא ס"ק קלח), שאם רדו מצה כמורה שבלוע בחמץ שמן, רק כדי קליפה מהמצה נאסרת, ואף כאן אין בכח השיפור שבלע את טעם החיטה להבליע בתרגולת האחרת יותר מכדי קליפה. וראה מחצה"ש שם שהביא בשם הש"ך (יריד ס"י קה ס"ק כג) שהסתפק בדין זה, בדבר היתר רוחח שנגע בכלי שבלוע באיסור שמן, אם הוא בולע את האיסור בטולו או רק בכדי קליפה].

[משנ"ב ס"ק פו]

דְּאֵיִן צְלִי אוֹסֵר יוֹתֵר מִכְּדֵי קְלִיפָה¹¹¹.

111) ואף על פי שקיימא לן (שו"ע י"ד ס"י קה ס"ד) שצלי אוסר כדי נטילה, מימ כתב הרעת תורה שכיון שהדין להחשיב את ההבוב צצלי אינו אלא חומרא בעלמא [וכפי שכתב השעה"צ (ס"ק קמט)], הקילו שדי בקליפה. [אכן, ראה שם שבתחילה כתב בשם הפמ"ג לעיל (ס"י תנא א"א ס"ק לו) שמצינו כמה פעמים בפוסקים ובגמרא שכתבו כדי קליפהי החכונה היא ליכדי נטילה].

[שעה"צ ס"ק קמט]

וּבְחֻק יַעֲקֹב חֶסֶד אֵינָה עֲבוּדָה¹¹².

112) כלומר, החק יעקב (ס"ק נד) אחר שהביא את דברי הביח הסובר שלדעת הרמ"א כשנמצאת החיטה בופק כל התרגולת אסורה [כמובא בשעה"צ (ס"ק קמח)], כתב שהאליהו וטא הכריע לאסור באכילה ולהחיר בהנאה, ומשמע שהאליהו וטא מחמיר כשהחיטה נמצאת בתוך הזפק, אולם האליהו וטא (ס"ק כב) כתב במפורש שכשהחיטה נמצאת בתוך הזפק רק הזפק אסור, ורק כשהיא נמצאת מחוץ לזפק כתב שיש לאסור באכילה ולא בהנאה, ולפיכך כתב השעה"צ שיש טעות סופר בדברי החק יעקב.

סִימָן תַּחַח

שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת קְלָאָה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת

[משנ"ב ס"ק א]

יָדִים שְׂמֵבִיאִין קָרְבָן הוּא כְּיוֹם-טוֹב¹ וְלָכֵן אָסוּר מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים בְּמִלָּאָה², וְאֶפְלוּ בְּזִמְן הַזֶּה הָלִיקָא קָרְבָן, עֲדִין הָאָסוּר בְּמִקְוָמוֹ עוֹמְדִים³.

1) וכעין זה לענין איסור תענית באיסור חג של שבועות, כתב לקמן (ס"י תצד ס"ק ו) שהוא משום שכשחל שבתות בשבת דיו מקריבים את קרבנות החגיגה והראיה אחר השבת, ויום הקרבת הקרבנות הוא כעין יום טוב.

ואף מי שהיה פטור מהקרבת קרבן פסח, כגון שדר בחוץ לארץ, כתב השריע הרב (ס"א) שמ"מ אסור הוא בעשיית מלאכה, כיון שהוא יום טוב לרוב ישראל שמקריבים בו קרבן פסח.

2) ומטעם זה, כתב לקמן (ס"י תקמח ס"ק לא) לגבי אבל שפגע בו הרגל בתוך שלושים יום לקבורה, שרק בשאר ערבי יום טוב אינו מותר לרחוץ וכן לכבס ולהסתפר אלא סמוך לערב, אבל בערב פסח כבר מחצות היום שהוא זמן שחיטת הפסח מותר ברחיצה וכיבוס, ומפני שהוא יום טוב האסור במלאכה, הוסיף, שלגלח מותר אפילו קודם חצות, כיון שלאחר מכן הרי אסור לגלח לכל ארוב, וכיון שדין כיבוס הוא כדן תגלחת, דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"ב פס"ה הע' רמה) שכבר קודם חצות מותר לו לכבס, ולכן ביאר שמה שכתב במשנ"ב (שם) שמותר בכיבוס תיכף אחר חצות, אין כוונתו להתיר לו לכבס [שהרי הכיבוס מותר לאבל מיד לאחר השבעה], אלא להתיר למישהו בגד המכובס, שלענין זה אומרים שבערב פסח פקעה אכילתו של שלושים.

3) ובטעם הרבר שלא התבטל האיסור אף בזמן הזה שאין קרבן פסח, כתב המג"א (ס"ק א) שאיסור מלאכה ביום שמקריבים בו קרבן הוא דבר שנקבע על ידי קיבוץ חכמים שנמנו וגמרו כך בכל המקומות, ואי אפשר להתיר איסור זה בלי מנין אחר של חכמים.

[ביה"ל ד"ה מחצות]

וְלִפִּי טַעַם זֶה אֶפְלוּ קִשְׁתָּל פֶּסַח בְּמִוֶּצֵאֵי-שֶׁשֶׁת גְּסִפֵּן לֵשׁ לְהַר שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת קְלָאָה בְּחֲצוֹת⁴.

4) וטעם נוסף כתב הפני יהושע (פסחים ג, א ד"ה מקום), משום שערב פסח נקרא מועד שנאמר (ויקרא כג ד): "אלה מועדי ה' מקראי קודש", ובסמוך לפסוק זה נאמר (שם ה): "בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח לחי", ומכאן נלמד שיש לאסור מלאכה בערב פסח אחר חצות כמו בחול המועד, ואף לפי טעמו יודה מותר לעשות מלאכה בערב שבת, כיון שאינו נקרא מועד.

באר הגולה עו

הלכות פסח סימן תסו תסח

(מא) פּעפּועוּ לְפִי אֵמֶד הַדְּעָתָה. יוֹנֵשׁ אוֹסְרִים אֶת כֻּלָּהּ, (מב) לְפִי שְׁכַשְׁמֵהֶפְכִּים (פג) הַשְּׁפוּד (מג) מִתְּפֹשֵׁט הַשַּׁעַם בְּכָל הַתְּרַנְגְּלוֹת. הַיּוֹכֵן יֵשׁ מִי שְׂאוּסֵר בְּלִי הַתְּרַנְגְּלוֹת הַצְּלוּיּוֹת עִמָּה בְּאוֹתוֹ שְׁפוּד (פד) הַנוֹגְעוֹת (מז) זו כְּזוֹ, (פה) פִּי עַל־יְדֵי הַפּוֹף הַשְּׁפוּד מִתְּפֹשֵׁט מִזוּ לְזוֹ: טז יְחֻשָּׁה אוֹ שְׁעוּרָה שְׁנִמְצָאת בְּזֶפֶק הַעוֹף לְאַחַר שֶׁהִתְחַבּוּ אוֹתוֹ, (פו) הַעוֹף (מד) [מז] מִתָּר, יְחֻשָּׁה וְהַשְּׁעוּרָה (מז) צְרִיף לְשָׂרְפָם, (פה) יְדֵלָא חֲשִׁיבֵי כַּמְעַבְלִים:

תסח שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר הצות, ובו י' סעיפים:

א אֵהֵוֹשָׁה מְלָאכָה בְּעֶרְב־פֶּסַח (א) *מִתְּחִצוֹת וְלִמְעָלָה (ב) מִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ, וְאֶפְלוּ לַעֲשׂוֹת

צְרִיף ב דַּמְתִּים וְהַחֹחַח מְסוּמֵי בְּזֶפֶק א קָשִׁים כִּי־א א מִקְנֵה פְּסָחִים ב ג שֶׁבַח בְּמִרְא

שערי תשובה

נִתְרַכְּבָה יֵשׁ לְהַקְל אֶפְלוּ בְּאִלְתָּה, ע"ש: [מז] מִתָּר. עַן בְּח"ט. וְעַן בְּקִטְרֵס טוֹב עַן שְׁכִסְף וְעַד לְחֻמְסֵי שֶׁתֵּבַּב שְׁצִרִף אִיחָה יָמִים קִדְּם פֶּסַח לְגוֹת עוֹפוֹת הַמְּרִיר לֹא לְכָל הַפֶּסַח וְהַלְאִילִים מִעַתָּה קִמְסֵם יִתֵּן וְאִלּוּ שְׂאִין מִחֲמִירִין (וְעַן לְעִיל סִימָן חסו שְׁכַבָּר שְׂאֶפְלוּ בְּפֶסַח מִתָּר לִפְנֵי שְׁעִירִים לְבִהֵמִי, וְאֶפְשֵׁר דַּחֲקֵם מִתָּר שְׂאִין רִצְחָה לְשַׁחֲשָׁה בְּיוֹט, וְכִיּוֹן שְׁכַבְרָה שֶׁל כַּמִּי־שׁ הַרְמִיָּא, וְעִישׁ בְּבַחֲסִים בְּשֵׁם חַז"ל, א"כ הוֹיֵל כְּמוֹ חֲמֵן בְּבוֹר, כַּמִּי־כֵן כָּאֵן שְׂרֻחָה לְשַׁחֲשׁ עוֹפוֹת אֵלֵי בְּדִישׁ יֵשׁ לְחַמְמִיר (פְּנִי). וְכִבֵּר רֵאזִי לֵב א' בְּכַחֲזֵי שְׁצִרִף לְאַסֵּר לְקִנּוֹת תְּרַנְגְּלוֹת בְּתוֹף הַפֶּסַח, שְׂאֵם

צִלָּה כְּדִין מְלִיחָה, עכ"ל: (נג) זו כְּזוֹ, אָבֵל אִם אֵינֶן נוֹגְעוֹת אֵין אוֹסְרוֹת, וְלֹא צִלָּה כְּדִין מְלִיחָה כְּכָל הַכֹּלֵי כַּמִּי־שׁ כִּי־יֵטֵן עַב, דַּחֲסֵם מְרִי בְּכַשׁוֹל, וְא"כ אִם הַתְּרַנְגְּלוֹת שְׂמִנָּה אֶפְלוּ אֵינֶן נוֹגְעוֹת אוֹרְחָתָה הַכֵּל, מ"א. וּמ"מ בְּאִתָּה מִקְבָּעָתָה י"ל דָּאִין לְחַמְמִיר, ח"י. כַּמִּבַּב בְּשַׁכְּנֵה־ג: מַעֲשָׂה בָּא לְדִי בְּלִיל ד' שֶׁל פֶּסַח שְׁנַעְלוּ שְׁנֵי תְּרַנְגְּלוֹת וְנִמְצָא בְּאִחַת מִתּוֹן שְׁעוּרָה שְׂאִינָה מִקְבָּעָתָה, וְצוּיָהּ שֶׁיִּתְחַפֵּף מִקּוֹם פֶּעֲפּוּעוֹ לְפִי אֵמֶד הַדְּעָתָה וְלִשְׁלִיכָנָה וְיִאֲכַל הַשָּׂרָר, וְאֶמְרֵי שְׁכַבְרָה נִתְחַבְּבוּ לְחַתִּיכוֹת עִם הַתְּחִירוֹת וְאֵינֶם יוֹדְעִים הֵיכֵן הוּא וְהַתְּחִירָה הַכֵּל, ע"ש, וְלִשְׁחִיטוֹ אֵיֵל כַּמִּשְׁלֵל בְּסִימָן מ, אָכֵן דַּעַת שְׂאֵר אֲחֻרוֹתֵם אֵינֶרְכֵן כַּמִּשְׁשׁ, וְעַן בְּתַשְׁבוּת חֲכָם צְבִי סִימָן פו וְכַשְׁבוּת־צְבִי ח"ב סִימָן יז: (מז) מִתָּר, וְאֶפְלוּ קְלִיפָה א"צ, דַּחֲזֶפֶק הוּא בְּמִקּוֹם קְלִיפָה, וְתִפְ"ח פֶּסַק לְחַמְמִיר לְאַסֵּר כֻּלָּהּ, וְאִזִּי הַכּוֹרֵעַ לְאַסֵּר בְּאִלְתָּה וְלַחְמִיר בְּהִנָּחָה, וְשָׂרָר אֲחֻרוֹתֵם מִסְּמִימִים לְחַמְמִיר

באר הלכה

וְכַמִּבַּב בְּעִלְת־שֶׁפֶת, וְהַתְּחִירָה שִׁישׁ בָּהּ פֶּסַק אִם נִנְעַ כִּלְל בְּאוֹתָהּ חַתִּיקָה שְׁנִמְצָא בָּהּ חֲסֻדָּה, אֶפְלוּ קְלִיפָה אֵינֶן צְרִיף:

* מִתְּחִצוֹת וְלִמְעָלָה. עַן מִשְׁנֵה בְּרוּרָה, וְהוּא עַל־פִּי הַהוֹשְׁלָמִי שְׁנִבְיָאוּהוּ הַפּוֹקֵדִים דַּחֲשַׁעִם מִשׁוּם שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, וְלִפִּי זֶה אִם חֵל פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שֶׁבַת מִתָּר בְּמִלְאכָה מִעַר הַדִּין עַד הַמְּנַסָּה כִּיּוֹן דְּשִׁחַטְתָּ הַפֶּסַח הוּא לְחַמְמִיר בְּשֶׁבֶת, וְכַמִּי־שׁ שְׁכַבְרָה מִתְּחִירָה ל' וְלִשְׁשׁ פֶּרֶשׁ עוֹד טַעַם, עַד־יֵשׁ אֵלֵּא יְהֵא טְרִיד בְּמִלְאכָה וְלִשְׁכַּח בְּעוֹר חֲמִצּוֹ וְכִי וְחִקוֹן מַעֲה לְצַרְף הַלְלֵה וְכִי, וְלִפִּי טַעַם זֶה אֶפְלוּ לְשַׁחֲשׁ פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת בְּסִימָן יֵשׁ לְחַמְמִיר לְאַסֵּר מִלְאכָה מִתְּחִצוֹת, שְׁחִירֵי טְרִיד

[אחרונים]: (פד) הַנוֹגְעוֹת זו כְּזוֹ, וְאִם אֵינֶן נוֹגְעוֹת אֵינֶן אֲסוּרוֹת, וְלֹא אֶמְרִינֵן דְּהִבְלִיעֵת־מִשְׁהוּ הוֹלֵף וּמִתְּפֹשֵׁט מִזוּ לְזוֹ עַל־יְדֵי הַשְּׁפוּד, וְאִם הַתְּרַנְגְּלוֹת שְׂמִנָּה, אוֹסְרָתָה (קמז) הַכֵּל אֶפְלוּ אֵינֶן נוֹגְעוֹת [מגן אברהם], וְהַמְּקוֹר־חַיִּים מִקַּל בְּדַבְּרֵי־טוֹ, וְאֶפְלוּ לְדַעַת הַמְּגַן אֲבָרְתָם אֵין לְחַמְמִיר בְּנָה אֵלֵא בְּמִקְבָּעָתָה (קמח) וְלֹא בְּתַנְדְּבָה: (פה) פִּי עַל־יְדֵי הַפּוֹף וְכִי. וְהָלֵא הַפּוֹף מִתְּרוֹת הַתְּחִירוֹת אֶפְלוּ בְּלִי קְלִיפָה, וְכַמִּבַּב הַפְּרִי־מְבִדִים, דְּלִפִּי דַעַת הַנּוֹב לְעִיל יֵשׁ לְהוֹרוֹת דְּצִלִּי לֹא גִרַע מִמְּלִיחָה, וְאִף כִּשְׁהַתְּרַנְגְּלוֹת כַּחוֹשׁ לְגַמְרֵי אֲסוּרָה בְּלֵה וְאֶפְלוּ בְּלֵא הַפּוֹף הַשְּׁפוּד, אָבֵל אֲחֻרוֹת יֵשׁ לְחַמְמִיר בְּהַפְסֵד מְרַבָּה בְּיַעַד שְׂאֵל הַפּוֹף הַשְּׁפוּד: טז (פו) הַעוֹף מִתָּר. דָּאִין צִלִּי אוֹסֵר יוֹתֵר מְבִדֵי קְלִיפָה־טו, וְהַזֶּפֶק הוּא בְּמִקּוֹם הַקְּלִיפָה וּמְשִׁלְכִין אוֹתוֹ. (קמט) וְאֶפְלוּ לְדִין דְּאוֹסְרִין בְּצִלִּי עַד שְׁשִׁים, מִכָּל מְקוֹם אֵין לְחַמְמִיר בְּנָה יוֹתֵר מְבִדֵי קְלִיפָה, כִּי הַהִבְהוֹב אֵינֶן דוֹמָה לְכָל צִלִּי, הוֹאִיל וְאֵינֶן מִתְּחַבְּבוּ הַרְבֵּה בְּמִקּוֹם אֶחָד אֵלֵא מְצַבִּירֵי מִמִּיד הַנָּה וְהַנָּה, כְּמוֹ שְׂמִבְאָר בְּיוֹדֵה־דַעַת סִימָן סח. וְאִם נִמְצָאת חֲסֻדָּה חוּץ לְזֶפֶק לְאַסֵּר הַהִבְהוֹב, (קמט) לְכַתְחֵלָה צְרִיף לְקַלְפָּה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, וְכִי־עַבְדֵּי אִם בְּשֶׁל פֶּה בְּלִי קְלִיפָה מִתָּר. הַמְּנַקְדִּים נִתְּרוֹת בְּפֶסַח קִדְּם הַהִבְהוֹב וְקִדְּם הַמְּלִיחָה לְפַתַּח הַתְּרַנְגְּלוֹת הֵיטֵב אוֹ לְחַתְּכוֹ לְשַׁנְּם וְלְכַדִּיק הֵיטֵב שְׂלֵא יִמְצָא בְּחוֹכוֹ חֲסֻדָּה, וּמִי שְׁעוּשָׂה כֵּן חִרֵי זֶה צְרִיף וְנִשְׁכַּר [שכנה"ג]: (פז) צְרִיף לְשָׂרְפָם. דְּתַלְתִּין שְׁנַתְּחַמְצוּ מִלְּחוֹת שְׁנִמְצָא בְּזֶפֶק [לבוש]: (פח) יְדֵלָא חֲשִׁיבֵי כַּמְעַבְלִים. דָּאִף דְּלַעֲגוֹן מְאָה חֲשִׁיבֵי כַּמְעַבְלִים, לַעֲגוֹן אֲסוּר שְׂאִינִי, וְעַן בְּבִאֵר הַגְּר"א שְׁכַתֵּב דְּלִפִּי זֶה אֵין חֲלוּקִין בֵּין שְׁלֵמָה אוֹ שְׁבֻתָּה, אָבֵל בְּעַקֵּר הַדִּין מְצַד לְכַסּוֹף דָּאִין לְחַלֵּק בֵּין אֲסוּר לְטַמְאָה וְאֶפְלוּ שְׁלֵמִין חֲשׁוּבִין כַּמְעַבְלִין. כַּתֵּב בְּפֶסַח תְּנִינָא: כָּל עֲנֻזֵי הַפֶּסַח לֹא יִצְשָׁה עַל־יְדֵי עַבְרִים, וְכֵן רֵאזִי שְׂלֵא יִצְשָׁה עַל־יְדֵי קְטָנִים [פמ"ג]:

א (א) מִתְּחִצוֹת וְלִמְעָלָה. הַשַּׁעַם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא (ב) נִמֵן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, שְׁכָל אֶחָד מִשְׁרָאֵל חֵיב בּוֹ, יוֹם שְׁמִיבִיאִין קִרְבָּן הוּא כְּיוֹס־טוֹב(ג) וְלָכֵן אֲסוּר מְדַבְּרֵי טוֹפְרִים בְּמִלְאכָה(ד), וְאֶפְלוּ בְּנִמֵן הֵנָּה דְּלִיפָא קִרְבָּן. עֲדוֹן הַאֲסוּר בְּמִקְוָמוֹ עוֹמֵד(ה): (ב) מִשְׁמַתִּין אוֹתוֹ. וְגַם (ג) אֵינֶן רוֹאֵה סִימָן

שער הציור

(קמז) מְגוֹ אֲבָרְתָהּ וּש"א. וְיִדְרִין דָּאִין אֵנִי בְּקִיאִין בֵּין חֲחוֹשׁ לְשֵׁמֶן, אֶפְלוּ בְּכַחוֹשׁ אֲסוּרָה בְּלֵה וְהוֹר"ו: וְהַרְבֵּי שְׂלֵא הִנִּיחָה בֵּן עַל הַמְּסַבֵּר, דְּלִידָה בְּלֵאוּ הַכִּי אֲסוּרָה כֻּלָּהּ, דְּלֵא גִרַע צִלִּי מִמְּלִיחָה, וְכַמִּי־שׁ שְׁכַתְּבוּ הַאֲחֻרוֹתֵם: (קמח) מְגוֹ אֲבָרְתָהּ וְהוֹרְעֵקֵב: (קמט) עַן בְּמִתְּחִצוֹת־הַשְּׁקָל שְׁכַתֵּב דְּאוֹסְרָתָה אוֹתוֹן רַק כְּדִי קְלִיפָה־טו: (קמ"א) בֵּן כַּמִּבַּב חֲתִיק־צֶבֶק: (קמ"ב) מְגוֹ אֲבָרְתָהּ וּש"א וּש"א, יְלֵא כַּכ"ח: (קמ"ג) פְּרִימִיָּדִים. וְטַעַמּוֹ, דְּמַעֲבָר הַדִּין מִכִּסִּים לְהַקְיָצֵקֵב וְעִלְת־שֶׁבַת דְּאֶפְלוּ אִם נִמְצָא חוּץ לְצֶבֶק גַּם־כֵּן מִתָּר, הַהִבְהוֹב אֵינֶן דוֹמָה לְכָל צִלִּי, רַק לְחַמְמִיר בְּעִלְמָא חֲשֵׁשׁ קִצַּת לְדַעַת הַמְּחִמְרִין, עַן בְּאִלְתָּה וּזְטָא וְעִלְת־שֶׁבַת. וְדַע, דְּבַחֲקֵי־צֶבֶק יֵשׁ טַעוֹת סוֹפֵר כַּה שְׁכַתֵּב בְּשֵׁם אֵלִיָּהוּ וּזְטָא, דְּהַאֲלִיָּהוּ וּזְטָא מְרִי רַק בְּנִמְצָא חֲסֻדָּה חוּץ לְצֶבֶק, עַן שֵׁם, וּבַחֲקֵי־צֶבֶק חֲסוּר אִיחָה פְּבוֹה(ג), וְכַפְאֵר הֵיטֵב נִגְרַר אַחַר הַשַּׁעַת וְהַעֲמִיק כְּמוֹ שְׂרָאָה בְּחִקֵי־צֶבֶק, וְכַמִּי־שׁ זֶה אֵינֶן: (ד) פּוֹסְקִים: (ה) אֲחֻרוֹתֵם, וְכֵן מוֹכַח בְּש"ס:

